Parlament Europejski
2024-2029

Komisja Prawna

2025/2058(INI)

27.6.2025

PROJEKT SPRAWOZDANIA

w sprawie praw autorskich a generatywnej sztucznej inteligencji – możliwości i wyzwania
(2025/2058(INI))

Komisja Prawna

Sprawozdawca: Axel Voss

PR_INI

SPIS TREŚCI

Strona

PROJEKT REZOLUCJI PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO 3

UZASADNIENIE 11

ZAŁĄCZNIK: PODMIOTY LUB OSOBY, OD KTÓRYCH SPRAWOZDAWCA OTRZYMAŁ INFORMACJE 16

PROJEKT REZOLUCJI PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

w sprawie praw autorskich a generatywnej sztucznej inteligencji – możliwości i wyzwania
(2025/2058(INI))

Parlament Europejski,

– uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 4, 16, 26, 114 i 118,

– uwzględniając art. 17 ust. 2 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej,

– uwzględniając art. 27 Powszechnej deklaracji praw człowieka przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w dniu 10 grudnia 1948 r. (rezolucja 217 A), który potwierdza zarówno prawo do swobodnego uczestniczenia w życiu kulturalnym, jak i prawo do ochrony moralnych i materialnych korzyści wynikających z jakiejkolwiek działalności naukowej, literackiej lub artystycznej,

– uwzględniając Konwencję berneńską o ochronie dzieł literackich i artystycznych,

– uwzględniając Porozumienie w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej (TRIPS) z dnia 15 kwietnia 1994 r.,

– uwzględniając dyrektywę 96/9/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 marca 1996 r. w sprawie ochrony prawnej baz danych (dyrektywa w sprawie baz danych)[1],

– uwzględniając dyrektywę 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (dyrektywa InfoSoc)[2],

– uwzględniając dyrektywę 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. dotyczącą praw własności intelektualnej[3],

– uwzględniając art. 1 protokołu dodatkowego nr 1 do europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (ETS nr 009), która gwarantuje prawo do pokojowego korzystania z mienia i została zinterpretowana przez Europejski Trybunał Praw Człowieka jako obejmująca prawa własności intelektualnej, w tym w sprawie Anheuser-Busch Inc. przeciwko Portugalii (11 stycznia 2007 r.),

– uwzględniając dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/24/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych[4],

– uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia

[1] Dz.U. L 77 z 27.3.1996, s. 20.
[2] Dz.U. L 167 z 22.6.2001, s. 10.
[3] Dz.U. L 157 z 30.4.2004, s. 45.
[4] Dz.U. L 111 z 5.5.2009, s. 16.

27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE[5],

– uwzględniając dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/943 z dnia 8 czerwca 2016 r. w sprawie ochrony niejawnego know-how i niejawnych informacji handlowych (tajemnic przedsiębiorstwa) przed ich bezprawnym pozyskiwaniem, wykorzystywaniem i ujawnianiem[6],

– uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1807 z dnia 14 listopada 2018 r. w sprawie ram swobodnego przepływu danych nieosobowych w Unii Europejskiej[7],

– uwzględniając dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/790 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie prawa autorskiego i praw pokrewnych na jednolitym rynku cyfrowym oraz zmiany dyrektyw 96/9/WE i 2001/29/WE[8] (dyrektywa CDSM),

– uwzględniając dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1024 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie otwartych danych i ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego[9],

– uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1150 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie propagowania sprawiedliwości i przejrzystości dla użytkowników biznesowych korzystających z usług pośrednictwa internetowego[10],

– uwzględniając Białą księgę Komisji Europejskiej z dnia 19 lutego 2020 r. pt. „Sztucznej inteligencja – Europejskie podejście do doskonałości i zaufania” (COM(2020)0065),

– uwzględniając Traktat Światowej Organizacji Własności Intelektualnej (WIPO) o prawie autorskim oraz zmieniony projekt stanowiska w sprawie polityki w dziedzinie własności intelektualnej i sztucznej inteligencji (WIPO/IP/AI/2/GE/20/1 REV) z dnia 29 maja 2020 r.,

– uwzględniając rezolucję Parlamentu w sprawie praw własności intelektualnej w dziedzinie rozwoju technologii sztucznej inteligencji z dnia 20 października 2020 r.,

– uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/868 z dnia 30 maja 2022 r. w sprawie europejskiego zarządzania danymi[11],

– uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/2854 z dnia 13 grudnia 2023 r. w sprawie zharmonizowanych przepisów dotyczących sprawiedliwego dostępu do danych i ich wykorzystywania (akt w sprawie danych)[12],

---

[5] Dz.U. L 119 z 4.5.2016, s. 1.
[6] Dz.U. L 157 z 15.6.2016, s. 1.
[7] Dz.U. L 303 z 28.11.2018, s. 59.
[8] Dz.U. L 130 z 17.5.2019, s. 92.
[9] Dz.U. L 172 z 26.6.2019, s. 56.
[10] Dz.U. L 186 z 11.7.2019, s. 57.
[11] Dz.U. L 152 z 3.6.2022, s. 1.
[12] Dz.U. L, 2023/2854, 22.12.2023.

– uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1689 z dnia 13 czerwca 2024 r. w sprawie ustanowienia zharmonizowanych przepisów dotyczących sztucznej inteligencji (akt w sprawie AI)[13],

– uwzględniając art. 55 Regulaminu,

– uwzględniając sprawozdanie Komisji Prawnej (XXXX/2025),

Kontekst

A. mając na uwadze, że prawo własności, w tym własności intelektualnej, jest zapisane jako prawo podstawowe w art. 17 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej;

B. mając na uwadze, że Unia Europejska stoi w obliczu strategicznego wyzwania, jakim jest pozostawanie w tyle wobec międzynarodowych zmian w dziedzinie sztucznej inteligencji; mając na uwadze, że w związku z tym niezbędne jest wspieranie, a nie utrudnianie rozwoju technologii AI w Unii, aby chronić suwerenność technologiczną, konkurencyjność i zdolność Europy do innowacji;

C. mając na uwadze, że prawa autorskie i pokrewne powstają automatycznie i przyznają szerokie prawa wyłączne, w tym prawo do powielania utworów i innych przedmiotów objętych ochroną oraz do ich adaptowania, rozpowszechniania i publicznego udostępniania;

D. mając na uwadze, że generatywna AI jest rodzajem sztucznej inteligencji, która – w przeciwieństwie do tradycyjnych systemów AI, które jedynie klasyfikują lub przewidują – tworzy treści, takie jak tekst, obrazy, muzyka, filmy i kod, często naśladując ludzką kreatywność, a tym samym opiera się na istniejących już treściach, w tym materiałach chronionych prawem autorskim;

E. mając na uwadze, że rozwój, wdrażanie i wykorzystywanie sztucznej inteligencji muszą być w pełni zgodne z obowiązującymi ramami prawnymi; mając na uwadze, że niedopuszczalne jest, aby taki postęp technologiczny odbywał się z pominięciem ustanowionych praw, w szczególności praw zapisanych w prawie autorskim;

F. mając na uwadze, że kluczowe kwestie prawne dotyczące wzajemnego oddziaływania generatywnej AI oraz praw autorskich i pokrewnych obejmują m.in. to, czy nowy rodzaj wykorzystania utworów chronionych prawem autorskim i innych przedmiotów objętych ochroną w treningowych zbiorach danych jest zgodny z prawem UE oraz jaki powinien być status treści generowanych przez AI;

G. mając na uwadze, że odniesienie do dyrektywy CDSM w akcie w sprawie AI jest niewystarczające i nie zapewnia odpowiedniego i proporcjonalnego rozwiązania; mając na uwadze, że akt w sprawie AI nie jest nadrzędny wobec prawa autorskiego i praw pokrewnych, jako praw podstawowych zapisanych w Karcie praw podstawowych Unii

[13] Dz.U. L 1689 z 12.7.2024, s. 1.

Europejskiej;

H. mając na uwadze, że sprawiedliwe wynagrodzenie za korzystanie z treści chronionych stanowi podstawę przemysłu kreatywnego w Europie; mając na uwadze, że wykorzystywanie treści chronionych prawem autorskim i prawami pokrewnymi jako danych treningowych dla generatywnych modeli AI, bez wynagrodzenia dla podmiotów prawa autorskiego, powoduje systemową nierównowagę w ekosystemie praw autorskich na niekorzyść tychże podmiotów, podważając w ten sposób zrównoważony rozwój gospodarczy sektora kreatywnego w Unii Europejskiej, zwłaszcza że obecnie podmioty prawa autorskiego nie mogą łatwo i skutecznie skorzystać z prawa do rezygnacji (klauzula opt-out) z wyjątku przewidzianego w art. 4 dyrektywy CDSM ani sprawdzić, czy ich rezygnacja jest respektowana;

I. mając na uwadze, że zapewnienie właściwego egzekwowania prawa i równych warunków działania w całej Unii wymaga, aby europejskie przepisy dotyczące praw autorskich i pokrewnych miały jednolite zastosowanie do wszystkich dostawców AI wprowadzających produkty lub oferujących usługi w Unii Europejskiej, niezależnie od miejsca ich siedziby i miejsca, w którym nastąpiło wykorzystanie treści chronionych przed wprowadzeniem lub zaoferowaniem tych produktów lub usług;

Trenowanie generatywnej AI

J. mając na uwadze, że art. 4 dyrektywy (UE) 2019/790 w sprawie praw autorskich i praw pokrewnych na jednolitym rynku cyfrowym (dyrektywa CDSM) wprowadził wyjątek dotyczący zwielokrotnień i pobrań utworów i innych przedmiotów objętych ochroną do celów eksploracji tekstów i danych, które zgodnie z art. 2 tej dyrektywy definiuje się jako „zautomatyzowaną technikę analityczną służącą do analizowania tekstów i danych w postaci cyfrowej w celu wygenerowania informacji [...]”; mając na uwadze, że art. 4 nie został sformułowany z myślą o uregulowaniu konkretnych praktyk związanych z trenowaniem AI ani nie miał takiego celu;

K. mając na uwadze, że ta nowa i specyficzna forma wykorzystania (trenowanie generatywnej AI) wymaga wyjaśnienia warunków prawnych, na jakich może się odbywać takie trenowanie;

L. mając na uwadze, że wysokiej jakości kompleksowe treningowe zbiory danych są niezbędne do skutecznego rozwoju systemów generatywnej AI oraz do zapewnienia wysokiej jakości i wiarygodności wyników generowanych przez te systemy; mając na uwadze, że umożliwienie legalnego wykorzystywania takich zbiorów danych w Unii Europejskiej ma zatem kluczowe znaczenie dla wspierania innowacji, zapewnienia suwerenności technologicznej i utrzymania konkurencyjności Unii w szybko zmieniającym się globalnym otoczeniu AI;

M. mając na uwadze, że zbliżające się uruchomienie Centrum Wiedzy o Prawie Autorskim przy EUIPO stanowiłoby terminową i godną pochwały inicjatywę mającą na celu wzmocnienie powiązań między prawami autorskimi a nowymi technologiami, w szczególności generatywną AI;

N. mając na uwadze, że oprócz ustandaryzowanej, możliwej do odczytu maszynowego formy rezygnacji, podmioty prawa autorskiego powinny mieć również możliwość

zarejestrowania takiej rezygnacji w scentralizowanym rejestrze, przy użyciu jednego standardu technologicznego i w formacie możliwym do odczytu maszynowego, potencjalnie zarządzanym przez Urząd Unii Europejskiej ds. Własności Intelektualnej (EUIPO), co umożliwiłoby skuteczne wyłączenie zarejestrowanych utworów z automatycznego zbierania danych;

O. mając na uwadze, że każdy dostawca generatywnej AI powinien zapewnić pełną i szczegółową przejrzystość w odniesieniu do wszystkich treści chronionych prawem autorskim wykorzystywanych do trenowania tego systemu, niezależnie od jurysdykcji, w której dokonano czynności związanych z prawem autorskim leżących u podstaw trenowania; mając na uwadze, że przejrzystość ta polega na sporządzeniu szczegółowego wykazu wszystkich treści chronionych prawem autorskim wykorzystanych do trenowania; mając na uwadze, że ten sam wymóg powinien mieć odpowiednio zastosowanie do wszelkiego późniejszego wykorzystania treści do wnioskowania, generowania wzbogaconego o wyniki wyszukiwania lub dostosowywania nie tylko przez dostawców modeli AI, jak obecnie przewiduje art. 53 aktu w sprawie AI, ale również przez dostawców lub podmioty wprowadzające do obrotu systemy AI;

P. mając na uwadze, że przejrzystość tę można by ułatwić poprzez zaufanego pośrednika, takiego jak EUIPO, który byłby odpowiedzialny za powiadamianie podmiotów prawa autorskiego o wykorzystaniu ich treści, umożliwiając im tym samym dochodzenie roszczeń w związku z wykorzystaniem tych treści do trenowania; taki pośrednik powinien posiadać uprawnienia i zasoby niezbędne do oceny, czy dostawcy i podmioty stosujące w pełni wywiązują się z obowiązków w zakresie przejrzystości;

Q. mając na uwadze, że alternatywą dla wyżej wymienionego rejestru EUIPO byłoby zapewnienie przejrzystości poprzez umożliwienie podmiotom prawa autorskiego oznaczanie swoich utworów i innych chronionych przedmiotów znakiem wodnym oraz poprzez nałożenie na dostawców AI obowiązku udostępniania narzędzi wyszukiwania umożliwiających wykrywanie takich znaków wodnych wśród materiałów wykorzystywanych do trenowania;

R. mając na uwadze, że oprócz obowiązku pełnej przejrzystości w odniesieniu do utworów chronionych prawem autorskim i innych przedmiotów chronionych istnieje potrzeba ustanowienia mechanizmu, w ramach którego w pewnych warunkach niezapewnienie przez dostawców lub podmioty stosujące AI pełnej przejrzystości będzie powodowało powstanie niepodważalnego domniemania, że wszelkie odpowiednie utwory chronione prawem autorskim lub inne przedmioty chronione zostały wykorzystane do celów trenowania, co pociągnie za sobą wszelkie skutki prawne wynikające z prawa unijnego i krajowego z tytułu naruszenia praw autorskich lub praw pokrewnych; mając na uwadze, że w przypadku gdy sąd orzeknie na korzyść podmiotu prawa autorskiego na podstawie takiego domniemania lub przedłożonych dowodów, wszelkie uzasadnione i proporcjonalne koszty sądowe oraz inne wydatki ponosi dostawca AI;

S. mając na uwadze, że wśród dostawców generatywnej AI, zwłaszcza mniejszych przedsiębiorstw, istnieje luka w wiedzy na temat ich obowiązków pod względem praw autorskich wynikających z prawa UE;

T. mając na uwadze, że sektor prasy odgrywa istotną rolę w ochronie demokracji i struktury demokratycznej w Unii Europejskiej; mając na uwadze, że należy dopilnować, aby modele i systemy generatywnej AI nie dokonywały selektywnego przetwarzania, faworyzując niektóre publikacje kosztem innych, a tym samym zachować pluralizm i bezstronność informacji; mając na uwadze, że modele i systemy generatywnej AI muszą być zaprojektowane w taki sposób, aby uwzględniać pełne spektrum publikacji prasowych w celu zachowania podstawowych wartości demokratycznych, takich jak różnorodność i sprawiedliwość w dyskursie publicznym; mając na uwadze, że istnieje potrzeba ustanowienia jasnych norm jakości dla modeli i systemów generatywnej AI;

Wyniki działania generatywnej AI

U. mając na uwadze, że przejrzystość wyników generowanych przez systemy AI ma zasadnicze znaczenie dla umożliwienia właściwej klasyfikacji utworów jako „stworzonych przez człowieka” lub w inny sposób; mając na uwadze, że taka klasyfikacja pociąga za sobą istotne skutki prawne, w tym dla stosowania ochrony praw autorskich oraz określenia praw i odpowiedzialności;

V. mając na uwadze, że generowanie wyników, charakterystyczne dla generatywnej AI, może naruszać prawa do zwielokrotniania, publicznego udostępniania i podawania do publicznej wiadomości; mając na uwadze, że wyjątek dotyczący eksploracji tekstów i danych przewidziany w art. 4 dyrektywy CDSM nie obejmuje prawa do publicznego udostępniania ani do podawania do publicznej wiadomości;

X. mając na uwadze, że jeśli chodzi o prawne traktowanie wyników generatywnej AI, unijne prawo autorskie nadal opiera się na zasadach autorstwa ludzkiego; mając na uwadze, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej pojęcie „utworu” obejmuje dwa łączne warunki: po pierwsze, musi on stanowić oryginalny przedmiot, który odzwierciedla własną intelektualną twórczość autora; po drugie, twórczość ta musi być wyrażona w sposób możliwy do zidentyfikowania z wystarczającym stopniem precyzji i obiektywności;

Y. mając na uwadze, że niespójne regulacje międzynarodowe dotyczące kwalifikowalności treści generowanych przez AI do ochrony praw autorskich stanowi zagrożenie dla globalnej spójności prawa własności intelektualnej i może prowadzić do arbitrażu regulacyjnego lub osłabić konkurencyjność sektora kreatywnego i sektora AI w Unii; mając na uwadze, że międzynarodowa konwergencja i ustanowienie globalnych ram regulacyjnych stanowiłyby skuteczniejszą i spójniejszą alternatywę dla obecnego rozdrobnienia podejść prawnych;

Z. mając na uwadze, że w zakresie dozwolonym przez prawo międzynarodowe należy dostosować istniejącą zasadę terytorialności do trenowania systemów generatywnej AI, aby zagwarantować, że trenowanie na treściach europejskich podlega prawu europejskiemu, nawet jeśli odbywa się poza UE;

1. zaleca, aby Komisja, niezależnie od planowanego przeglądu ram prawnych dotyczących praw autorskich i dyrektywy CDSM, oraz nie przesądzając o konieczności zmiany przepisów, pilnie przeprowadziła dogłębną ocenę, czy istniejący dorobek prawny UE w dziedzinie praw autorskich odpowiednio rozwiązuje kwestię niepewności prawnej i skutków dla konkurencji związanych z wykorzystywaniem utworów chronionych i

innych przedmiotów do trenowania systemów generatywnej AI, a także rozpowszechnianiem treści generowanych przez AI, które mogą zastępować prace stworzone przez ludzi;

2. ponadto zaleca, aby ocena ta miała na celu utrzymanie ram, w których sprawiedliwe mechanizmy wynagradzania umożliwiają generowanie zasobów niezbędnych do rozwoju europejskiej produkcji artystycznej i twórczej w kontekście globalnej transformacji napędzanej przez AI;

3. odnotowuje wykorzystywanie systemów generatywnej AI, które opierają się na treściach chronionych bez zezwolenia podmiotów prawa autorskiego, których dotyczy takie wykorzystanie, lub bez wynagrodzenia dla tych podmiotów, w szczególności gdy systemy te są zintegrowane z wyszukiwarkami lub innymi usługami cyfrowymi, które umożliwiają generowanie – często w czasie rzeczywistym i przy marginalnych kosztach – treści, które naśladują lub bezpośrednio wykorzystują oryginalne utwory oraz inne przedmioty objęte ochroną, na których modele były trenowane lub które zostały przez nie pobrane, w tym także w czasie rzeczywistym; jest zaniepokojony, że praktyki te mogą skutkować dostarczaniem produktów i usług, które bezpośrednio konkurują z produktami i usługami podmiotów prawa autorskiego;

4. wzywa Komisję do natychmiastowego nałożenia na dostawców modeli i systemów AI ogólnego przeznaczenia obowiązku wynagrodzenia za nowatorskie wykorzystanie treści chronionych prawem autorskim lub prawami pokrewnymi, przy czym obowiązek ten miałby obowiązywać do czasu wprowadzenia w życie reform przewidzianych w niniejszym sprawozdaniu;

5. zachęca Komisję do koordynowania działań mających na celu podnoszenie świadomości na temat praw autorskich wśród twórców AI, które mogą obejmować listy kontrolne zgodności, zestawy narzędzi prawnych i technologicznych oraz przewodniki techniczne;

6. popiera doprecyzowanie wyjątku dotyczącego eksploracji tekstów i danych na mocy art. 4 dyrektywy CDSM w odniesieniu do głównych uchybień i niejasności wykrytych dotychczas w jego stosowaniu, zwłaszcza w odniesieniu do ustanowienia jasnej ustandaryzowanej, możliwej do odczytu maszynowego formy rezygnacji oraz pojęcia „dostępu zgodnego z prawem”;

7. uważa, że należy ustanowić ramy prawne dla generatywnej AI poprzez wprowadzenie specjalnego wyjątku od wyłącznych praw do zwielokrotniania i pobierania, odrębnego od wyjątku przewidzianego dla eksploracji tekstów i danych w art. 4 dyrektywy w sprawie stosowania praw w przypadku udostępniania treści w środowisku cyfrowym, lub poprzez rozszerzenie zakresu tego przepisu, tak aby wyraźnie obejmował on trenowanie generatywnej AI, które obecnie nie jest objęte tym przepisem; podkreśla, że podmioty prawa autorskiego powinny mieć prawo do rezygnacji za pomocą ustandaryzowanego mechanizmu możliwego do odczytu maszynowego;

8. zaleca, aby Komisja zapewniła zgodność tych nowych ram prawnych dotyczących generatywnej AI z trzyetapowym testem określonym w art. 5 ust. 5 dyrektywy InfoSoc;

9. zaleca powierzenie EUIPO odpowiedzialności za utworzenie centralnego rejestru

rezygnacji i zarządzanie nim, a w razie potrzeby za mediację w procesie udzielania licencji, tak aby usprawnić stosunki między dostawcami generatywnej AI a podmiotami prawa autorskiego oraz ustanowić praktyczne, sprzyjające innowacjom ramy, które wspierają konkurencyjność Unii bez nadmiernego utrudniania rozwoju technologii AI; zaleca ponadto, aby zarówno oświadczenia o rezygnacji, jak i oferty licencji były rejestrowane w tym samym rejestrze w formie nadającej się do odczytu maszynowego;

10. wzywa Komisję do zaproponowania pełnej, możliwej do wdrożenia przejrzystości i dokumentacji źródłowej przez dostawców i podmioty stosujące modele i systemy AI ogólnego przeznaczenia w odniesieniu do wykorzystania wszelkich utworów chronionych prawem autorskim lub innych przedmiotów objętych ochroną w dowolnym celu, w tym do wnioskowania, generowania wzbogaconego o funkcje wyszukiwania lub dostosowywania, z należytym uwzględnieniem potrzeby ochrony tajemnicy handlowej i poufnych informacji handlowych;

11. wzywa Komisję, aby zaproponowała ustanowienie niewzruszalnego domniemania, że w przypadku każdego modelu lub systemu AI ogólnego przeznaczenia (generatywnej AI) wprowadzonego do obrotu w Unii, do jego trenowania wykorzystano utwory i inne przedmioty objęte prawem autorskim lub prawami pokrewnymi, jeżeli ustawowe obowiązki w zakresie przejrzystości określone w niniejszej rezolucji nie zostały w pełni spełnione; zaleca ponadto, aby w przypadku gdy podmiot prawa autorskiego wygra postępowanie sądowe na podstawie tego domniemania lub na podstawie przedstawionych dowodów, wszelkie uzasadnione i proporcjonalne koszty prawne oraz inne koszty poniesione w związku z dochodzeniem takich praw ponosił dostawca modelu lub systemu AI;

12. nalega, aby treści generowane przez AI nadal nie kwalifikowały się do ochrony praw autorskich oraz aby jasno określono status domeny publicznej takich utworów;

13. wzywa Komisję do zbadania środków przeciwdziałających naruszaniu praw do zwielokrotniania, publicznego udostępniania i podawania do publicznej wiadomości poprzez wytwarzanie wyników generatywnej AI;

14. zobowiązuje swoją przewodniczącą do przekazania niniejszej rezolucji Radzie i Komisji oraz rządom i parlamentom państw członkowskich.

UZASADNIENIE

Wraz z rozwojem cyfrowym i technologicznym, w szczególności AI i tzw. generatywnych dużych modeli językowych, niektóre prawa, np. prawo autorskie, prawa osobiste, prawo do niedyskryminacji itd., tracą na znaczeniu, ponieważ ich egzekwowanie nie jest możliwe bez ogromnego ryzyka prawnego i kosztowego dla ich posiadaczy.

Prowadzi to do poważnej niepewności prawa dla wszystkich zainteresowanych stron. Jeżeli jednak z powodu długotrwałych procedur i braku odwagi prawodawca europejski nadal będzie się wzbraniał przed bezpośrednim rozwiązaniem palących problemów, UE i jej podmioty zawsze będą pozostawać w tyle i tworzyć dalsze zależności.

W związku z tym należy przyjąć zasadę, że rozwój technologiczny musi być zgodny z obowiązującymi przepisami, a z drugiej strony istniejące przepisy nie mogą utrudniać rozwoju technologicznego. Wymaga to przede wszystkim wykonalnych rozwiązań, które obecnie jednak nie docierają do uczestników rynku po obu stronach, ponieważ rozwój technologiczny zderza się w tym miejscu z prawami autorskimi i wydaje się nie być z nimi kompatybilny. Prawdopodobnie nie uda się już znaleźć stuprocentowych rozwiązań.

Dlatego też prawodawca europejski musi jak najszybciej zapewnić równowagę uwzględniającą interesy wszystkich zainteresowanych. Pożądane byłoby również wypracowanie trwałego i wykonalnego rozwiązania, aby nie trzeba było co 5–6 lat na nowo chronić roszczeń z tytułu praw autorskich przed nowymi technologiami. Pomocne mogłoby być „rozporządzenie podstawowe w sprawie prawa autorskiego", równolegle z ogólnym rozporządzeniem o ochronie danych. Wniosek dotyczący odpowiedzialności za AI mógłby zapewnić szybsze rozwiązania proceduralne. Jednak wobec braku wizji różnych podmiotów ma zostać wycofany (co prawdopodobnie nastąpi w sposób wątpliwy pod względem prawnym), w związku z czym niepewność prawa się utrzyma.

Niniejsze sprawozdanie stanowi zatem próbę znalezienia praktycznej równowagi między nową technologią a prawami autorskimi. Wymaga to połączenia rozwiązań prawnych, technicznych i technologicznych.

Sytuacja polityczna nie jest przy tym łatwa dla UE:

1) pod względem geopolitycznym, ponieważ na „Zachodzie" pogłębiają się różnice w systemie wartości;

2) rozwój europejskiej AI jest poważnie opóźniony i należy go promować bez dodatkowych „niepełnosprawności" oraz

3) obecną wartość dodaną w rozwoju cyfrowym tworzą duże firmy technologiczne w USA, ze szkodą dla europejskiego sektora kreatywnego.

Dlatego niniejsze sprawozdanie ma również wspierać i promować rozwój AI w Europie, ponieważ nasz kontynent potrzebuje AI, aby napędzać cyfryzację, która ma zasadnicze znaczenie w naszym zglobalizowanym świecie. Możliwości postępu w Europie są ogromne i nie mogą pozostać niewykorzystane. Chcemy jednak również, aby systemy AI w Europie

spełniały wymogi jakościowe i dotyczące zaufania. Można to osiągnąć jedynie dzięki wysokiej jakości danym twórców.

Jednocześnie chcemy również zapewnić ochronę praw autorskich utworów naszych sektorów kreatywnych i twórców, ponieważ kultura europejska jest podstawowym elementem naszej tożsamości. Europejska wartość dodana w sektorach kreatywnych jest ogromna i nie można jej wykorzystywać bez zapłaty. To nowe wykorzystanie danych treści chronionych (dane treningowe, wykorzystanie danych do celów generatywnych) wymaga zatem wynagrodzenia. Jest to jedyny sposób, w jaki twórcy europejscy mogą stworzyć gospodarcze podstawy tworzenia dalszych treści.

W tym kontekście pokrewne prawa autorskie wydawców prasy do ich treści odgrywają dodatkową szczególną rolę dla europejskiego rozumienia demokracji i rządów prawa. Sztuczna inteligencja nie może w żadnym wypadku podważyć ani zdominować wolności prasy, wypowiedzi i informacji, zwłaszcza gdy – jak ma to miejsce obecnie – dostęp cyfrowy i cyfrowa „alokacja" informacji w coraz większym stopniu odbywają się za pośrednictwem wyszukiwarek i AI, natomiast w przypadku generatywnej AI, która jest własnością kilku przedsiębiorstw, sterują nimi boty. Kontrola informacji jest również bardzo niebezpieczna w sensie dezinformacji, w tym opartej na botach, jak również deepfejki oraz wynikające z nich ingerencje w wybory lub opinię publiczną. W związku z tym należy zapewnić pluralizm i zróżnicowanie opinii w formie niezależnej prasy. Oznacza to, że przetwarzaniu ich treści w sposób zautomatyzowany i generatywny musi towarzyszyć odpowiednie wynagrodzenie. Dla wydawców prasowych ważne jest też jednak, aby pozostały one widoczne dla użytkowników. Może to wymagać obowiązku podawania źródła.

W tym kontekście należy również rozważyć porównywalną sytuację systemów pobierania opłat (ang. paywall), które obejmują treści chronione prawem autorskim, ale nie zawsze i nie wyłącznie.

W obecnej sytuacji należy jednak również założyć, że powoli rozwijający się rynek licencji nie będzie już obejmował wszystkich uczestników rynku. Oznacza to, że nie wszyscy wydawcy prasowi lub nie wszystkie treści chronione prawem autorskim są wymagane do szkolenia za opłatą, w związku z czym uczestnicy rynku bez siły przetargowej mogą nie być już brani pod uwagę, jeśli zażądają wynagrodzenia. O ile byłoby to konieczne już teraz, prawdopodobnie problem ten można by rozwiązać jedynie za pośrednictwem opłat ryczałtowych lub silniejszej organizacji w celu połączenia siły przetargowej. Wątpliwe jest przy tym, czy wszystkie zainteresowane strony zechcą pójść tą drogą.

Chociaż kwestię tę należy pozostawić w pierwszej kolejności uczestnikom rynku, w przypadku systemów generatywnej AI dostępnych w skali globalnej nasuwa się pytanie, czy w udzielaniu licencji będą się liczyć tylko „licencje światowe".

Te „chronione prawem autorskim" dane są od lat (co najmniej od końca 2022 r.) wykorzystywane bez licencji ani innego upoważnienia ze strony twórców, w związku z czym należy rozważyć, w jakim zakresie należy wypłacić rekompensatę z mocą wsteczną.

W każdym razie prawodawca europejski lub Komisja Europejska powinni – do czasu przyjęcia odpowiedniego przepisu w celu rozwiązania tego problemu – wprowadzić natychmiastową, prostą i ryczałtową opłatę z tytułu praw autorskich, np. w wysokości 5–7 % światowego obrotu,

aby zrównoważyć i utrzymać w Europie wartość dodaną generowaną przez przedsiębiorstwa na bazie danych twórców europejskich.

Oczywiście wymaga to ponownej oceny zasady terytorialności, jak przewidziano w akcie w sprawie AI. Nie możemy dopuścić, by modele AI były trenowane gdziekolwiek na świecie na podstawie europejskich danych chronionych prawem autorskim, a następnie oferowane w Europie.

W przyszłości może to również zmusić demokratycznego prawodawcę do weryfikacji lub standaryzacji jakości podstaw generatywnych dużych modeli językowych. Konieczne może się również okazać, że prawodawca będzie musiał zobowiązać zajmujących się nimi programistów AI do uwzględniania utworów chronionych prawem autorskim w celu utrzymania jakości tych modeli.

Powinniśmy zatem wykorzystywać sztuczną inteligencję tak, aby za jej pomocą wzmacniać niezależność i różnorodność wysokiej jakości informacji.

Aby zapewnić dalszy jakościowy rozwój AI, należy jej również umożliwić dostęp do utworów chronionych prawem autorskim. Dlatego w ostatnich latach programiści AI wykorzystywali ogromne ilości treści głównie do celów szkoleniowych. Takie szkolenie jest zupełnie nowym sposobem wykorzystywania danych, do którego obowiązujące przepisy prawa autorskiego pasują jedynie w ograniczonym zakresie.

Obecnie brak rekompensat skutkuje ogromną niepewnością prawa. Należy zatem pilnie znaleźć jasne pod względem prawnym rozwiązanie, aby zmniejszyć tę presję. Dopóki brakuje jasnych ram prawnych regulujących sprzeczne interesy, treści europejskie będą wykorzystywane, natomiast wartość dodana powstanie gdzie indziej. Komisja musi więc podjąć natychmiastowe działania[14], nie czekając na ewentualne przeglądy, np. dyrektywy o prawie autorskim czy aktu w sprawie sztucznej inteligencji.

Rozwiązanie musi wynikać ze sprzężenia możliwości licencyjnych z obowiązkami w zakresie przejrzystości na podstawie prawa międzynarodowego i wynikającego stąd prawa własności twórców.

Jednak odniesienie do art. 4 dyrektywy o jednolitym rynku cyfrowym nie jest jeszcze satysfakcjonujące i prawdopodobnie nie jest zgodne z międzynarodowymi zasadami praw autorskich. Ustawodawca europejski włączył art. 4 do aktu w sprawie sztucznej inteligencji bez wyraźnego określenia konsekwencji. Obecny wyjątek w art. 4, który zezwala na eksplorację tekstów i danych na wymienionych w nim warunkach, nie został opracowany, aby umożliwić wszystkim masowe wykorzystywanie chronionych utworów na potrzeby generatywnej AI. Zwłaszcza jeśli skutkuje to powstaniem konkurencyjnego ogólnie dostępnego produktu.

Nawet jeśli z punktu widzenia sprawozdawcy art. 4 nie ma zastosowania, potrzebujemy jednak podobnej opcji, która pozwoli programistom AI uzyskiwać licencje na chronione utwory w jak najprostszy i technicznie łatwy do realizacji sposób. Najlepiej zrobić to cyfrowo. Ponadto należy również zastosować logikę art. 17 dyrektywy o jednolitym rynku cyfrowym.

[14] Zob. również opinię PolDep.

Jednocześnie należy zadbać o to, by podmioty prawa autorskiego nadal mogły decydować, czy i w jakiej formie (licencja) ich treści mogą być częścią tego nowego zastosowania. Należy przyznać im prawo do rezygnacji (klauzula opt-out).

Aby jednak programiści AI mogli je łatwo i bezproblemowo rozpoznawać, musi nadawać się do odczytu maszynowego i być ustandaryzowane[15]. Obowiązkiem podmiotu praw autorskich musi być również korzystanie z tej rezygnacji w sposób bezpieczny pod względem prawnym i praktycznym.

Aby wdrażanie było jak najprostsze dla programistów AI, wskazane wydaje się włączenie klauzuli opt-out do rejestru europejskiego. Sensowne jest zatem, by prowadzenie tego rejestru powierzyć EUIPO. Programista AI może wówczas przestrzegać standardowych klauzul opt-out nadających się do odczytu maszynowego albo skorzystać z rejestru, aby ustalić, które utwory nie mogą być tak po prostu wykorzystywane.

Z drugiej strony jedynie treści chronione klauzulą opt-out lub zarejestrowane mogą być nadal chronione przed takim wykorzystaniem. W związku z tym rejestrem możliwe byłoby nawet bezpośrednie powiązanie udzielania licencji i tym samym uproszczenie procesu dla programistów AI oraz stworzenie dla nich swego rodzaju punktu kompleksowej obsługi.

Ponieważ podmioty praw autorskich nie wiedzą i nie mogą wiedzieć, czy ich treści zostały nowatorsko wykorzystane na potrzeby tego nowego zastosowania, niezbędny jest obowiązek przejrzystości. Objęci nim programiści AI muszą przedstawiać kompleksowy i szczegółowy wykaz wykorzystanych chronionych treści. „Wystarczająco szczegółowe podsumowanie" przewidziane w akcie w sprawie AI jest całkowicie niewystarczające, ponieważ w ogóle nie pozwala wyjaśnić wykorzystania treści. W związku z tym konieczna jest wykładnia, którą można zastosować również w kontekście prawa autorskiego.

Jeżeli na przykład takie powody jak tajemnice przedsiębiorstwa uniemożliwiają twórcy dostęp do tej bazy danych w formie przejrzystości, obowiązek ten należy wypełnić z pomocą pośrednika powierniczego. Również w tym przypadku rolę pośrednika mógłby odgrywać EUIPO. Mógłby on informować podmiot praw autorskich o wykorzystaniu jego utworu.

Obowiązek przejrzystości można również spełnić przez oznaczenie utworu chronionego prawem autorskim, np. za pomocą znaków wodnych[16] lub podobnych opcji, oraz umożliwienie podmiotom praw autorskich porównania poprzez dostęp do podstawy modelu AI lub za pośrednictwem rejestru. W świecie cyfrowym cyfrowy odcisk palca na chronionych utworach i tak wydaje się niezbędny.

Prawodawca prawdopodobnie będzie musiał również rozwiązać problem polegający na tym, że nie każda prywatna strona internetowa z obrazem chronionym prawem autorskim jest automatycznie wyłączona z zakresu danych szkoleniowych.

We wszystkich rozważaniach i na każdym etapie należy bardzo starannie rozważyć lub wyważyć nadużycia, manipulowanie informacjami, założenia prawne, odwrócenie ciężaru dowodu, a nawet bardzo silne środki odpowiedzialności.

[15] Zob. również badanie EUIPO.
[16] Zob. również badanie EUIPO.

Oprócz rozwiązania tego problemu należy zasadniczo dostosować inne aspekty prawa autorskiego do rozwoju technologicznego. Będzie to wymagało dalszej europejskiej harmonizacji krajowych przepisów państw członkowskich dotyczących praw autorskich.

ZAŁĄCZNIK: PODMIOTY LUB OSOBY, OD KTÓRYCH SPRAWOZDAWCA OTRZYMAŁ INFORMACJE

Zgodnie z art. 8 załącznika I do Regulaminu sprawozdawca oświadcza, że przy sporządzaniu projektu sprawozdania, do czasu przyjęcia go w komisji, otrzymał informacje od następujących podmiotów lub osób:

Podmiot lub osoba
ITI - Information Technology Industry Council
Spitzenorganisation der Firmernwirtschaft
Fdup
Linklaters LLP
Mazagan
NBCuniversal
The lnternation Federation of Film Distributors' and Publishers' Associations
Allianz
Digital Music Europe
IFRRO
Duke University
Masaryk University (PhD Candidate, Intellectual Property Law)
Microsoft
Meseuro srl
AK Public Affairs
The Computer & Communications Industry Association
Zukunftfabrik2050.de
SACO
Liccium B.V.
European Blockchain Association
France Digitale
ACT Al NOW
Alliance de la Presse d'lnformation Generale
IFRRO
KPMG Law
TikTok
MFE-MEDIAFOREUROP EN.V.
Hanbury Strategy
VAUNET
EBU / UER - European Broadcasting Union
University of Turin; Eindhoven
VAUNET - Verband Privater Medien
Coalition for Creativity
The European Video on Demand Coalition
#WeAreEurope
Aleph Alpha GmbH

Cullen International
Bertelsmann
NAI apollo
IMPF
Tilburg University
Meta
YouTube
HBM
Initiative Urheberrecht
ICMP - The global voice
Access Partnership
AEPO-ARTIS
Toy Industries of Europe
EIMP - European Independent Media Publishers
EARE
DFL Deutsche FuP..ball Liga GmbH
Video Games Europe
Midjourney
Nexareg
EurolSPA
Keywords Studios
Advance/Conde Nast
Future of privacy forum
Society of Audiovisual Authors
Initiative Urheberrecht
APCO
European Publishers Council
Cloudflare
Elda
RELX
Center for Journalism & Liberty (CJL)
Business at OECD
Google
Bitkom e.V.
Creativity Works!
IFPI
STM
MVFP
CEPIC
National Law Institute University
Motion Picture Association
Copyright Clearance Center
Solutions for a Small Planet
European Parliamentary
Ives Attorneys
Freshfields
FREELENS e.V.

IFRRO
News Media Europe
Mediapro
Lausen
L'ARP - Societe civile des Auteurs Realisateurs Producteurs
EUROPEAN BLOCKTECH
RAAP
EMMA-ENPA
LAUSEN
MPA
BDI
Anthropic
Credo Al
ODISEIA
EG Legal Services
Federal Association of German Leasing Companies
Independent policy expert
European Producers Club (EPC)
Audiovisual Anti-Piracy Alliance (AAPA)
CEPI - European Audiovisual Production
365 Sherpas GmbH
Wikimedia France
IFPI
Federation of European Publishers
Federation of the European Sporting Goods Industry
Al Sweden
CEDRO
European Writers' Council
Dell
FTI Consulting
Apple
Adan
CEPI - European Audiovisual Production
FERA - Federation of European film directors
APCO
European Visual Artists
CGI
DGA Group
HP
DOT Europe
Schibsted media AS
Business Software Alliance
Vorsitzender
FREELENS
NCSR Demokritos
Bertelsmann SE & Co KGaA
Lawyer

Universal Music Group
Solutions for a Small Planet
Association of Commercial Television and Video on Demand Services in Europe
AK Public Affairs
ECSA, European Community Shipowners' Associations
PRSforMusic
International Trademark Association
L'ARP
EFAD
Arcom
Axel Springer SE
Auteursbond (Dutch)
Premier League
Deutscher Fotorat
Society of Audiovisual Authors
Bitkom e.V.
Futuro Publico
Al Caramba!
INTA
University of Liverpool / School of Law and Social Justice
Assonime
AIE
PlayRight CV, IMARA, GA
Assonime - Association
RTL Deutschland GmbH
Euralia
German Bar Association
Atresmedia
Amazon
Samman Law & Corporate Affairs
European Publishers Council
EUROCINEMA
Tony Blair Institute
European Illustrators Forum
AEPO-ARTIS
IHK fur Munchen und Oberbayern
GEMA
Hubert Burda Media
Access Partnership
FIAPF - International Federation of Film Producers Associations
Sky Group
The European Alliance of News Agencies
European Writers' Council
EGAIR
VERA Studio
Warner Bros Discovery
VAUNET

IHK fur Munchen und Oberbayern
Bundesverband Schauspiel
News Corp
Boardmember Dutch Writers Guild
Kunstenbond
Forward Global
Video Games Europe
APCO Worldwide
Getty Images
VERA Studio
EGAIR
Klarna
UGGC Avocats
FLA
Shearwater Global
EuroCommerce
MFE
International Federation of Actors

Powyższy wykaz został sporządzony na wyłączną odpowiedzialność sprawozdawcy.

Gdy osoby fizyczne są wymienione w wykazie z imienia i nazwiska, zidentyfikowane poprzez swoją funkcję lub wymienione z imienia i nazwiska wraz z podaniem ich funkcji, sprawozdawca oświadcza, że przedstawił tym osobom fizycznym Oświadczenie o ochronie prywatności w Parlamencie Europejskim nr 484 (https://www.europarl.europa.eu/data-protect/index.do), w którym przedstawione są warunki mające zastosowanie do przetwarzania danych osobowych tych osób oraz prawa związane z takim przetwarzaniem.